

Igor Casu(născut 1973, stabilit la Chișinău) cercetător științific coordonator, Institutul de Istorie, Stat și Drept. Conferențiar Universitar, Universitatea Pedagogică Ion Creangă.

Titlul prelegerii: **Modernizarea Moldovei de Est după modelul sovietic: metode, elite și consecințe**

La 1940, economia Basarabiei, mai exact a teritoriului basarabean inclus în noua republică sovietică – RSS Moldovenească, era una preponderent agrară, în care ponderea industriei în constituirea produsului intern brut (PIB) era de doar 3 %. După aproape trei decenii, la 1969, cota industriei în PIB-ul RSSM se ridică la peste 50 la sută. Ce s-a întâmplat în această perioadă în sensul modernizării politice și economice conform modelului sovietic, deosebit de cel occidental, este esențial pentru a înțelege deceniile următoare, inclusiv situația actuală a Republicii Moldova și problemele cu care se confruntă partea estică a Principatului Moldovei medievale la începutul mileniului al treilea. Ce elite au condus acest proces anevoios de modernizare, ce metode au fost utilizate pentru a realiza un progres oarecum impresionant dacă comparăm situația cu anul 1940? Care este ponderea naționalității titulare – a românilor/moldovenilor în această întreprindere? În ce măsură Moscova a avut sau nu încredere în elitele politice și economice locale de a conduce modernizarea din perioada postbelică? Aceste întrebări sunt justificate în măsura în care, de rând cu modernizarea economică și politică a periferiilor anexate prin forța armată de-a lungul timpului – ultimele anexări fiind făcute la 1945 – a fost însoțită de o grijă accentuată a regimului sovietic, cel puțin la nivel discursiv, de a promova o politică națională „leninistă”, adică una care să țină cont de realitățile naționale din republicile unionale. Cu alte cuvinte, politica de modernizare politică și economică a regimului sovietic în RSSM trebuia să țină cont de specificul cultural și mental al populației locale.

Inițial, în primul an de stăpânire sovietică, 1940-1941, elitele politice și economice sunt selectate din rândurile nomenclaturii din RASSM, adică din transnistreni, precum și din persoane venite din URSS, mai ales din Rusia și Ucraina. Cadrele locale sunt neglijate, regimul neavând încredere în toți cei care au avut experiența de a trăi într-un regim relativ democratic, precum a fost România interbelică. Această neîncredere este una care include până și comuniștii locali, ilegalistii cu stagiul din cadrul Partidului Comunist din România. După 1944, situația privind selectarea cadrelor se schimbă treptat, dar până la mijlocul anilor 1960, elitele politice și economice sunt dominate încă de reprezentanții ai *establishment*-ului din RASSM. Cu timpul, basarabenii vor prelua locul acestora, ceea ce explică, printre altele, fie doar parțial, articularea discursului politic de revenire la identitatea pan-românească la sfârșitul anilor 1980.

Criza sistemului politic și economic de tip sovietic în ultimii ai Perestroikăi duce în cele din urmă la colapsul Uniunii Sovietice în 15 state independente și apariția altor entități politice secesioniste nerecunoscute la nivel internațional. Renunțarea la modelul sovietic de modernizare politico-economică provoacă și o schimbare dramatică a raportului dintre elitele naționalităților titulare și cele ale minorităților, încurajate anterior de Moscova. Și de data aceasta, direct sau indirect, modernizarea economică și politică a noilor state independente este impregnată de o anumită specificitate națională, comportamentul elitelor variind de la un grup etnic la altul. Balticii spre exemplu, care sunt printre cele mai avansate popoare la nivelul conștiinței naționale sunt totodată și cele mai dezvoltate din punct de vedere economic state ale fostei URSS, care reușesc să fie acceptate în Uniunea Europeană chiar înaintea României, încă la 2004.

Există oare o relație intimă între modernizarea politico-economică și conștiința națională în Republica Moldova de după independență? Care sunt consecințele modernizării politico-economice de tip sovietic în Moldova? Ce elemente persistă și ce s-a schimbat în cele aproape două decenii de independență în sistemul politic și economic al teritoriului de est al Moldovei istorice? Care ar fi soluțiile de ieșire din impasul creat? Acestea ar fi câteva întrebări la care va încerca să răspundă conferința de față.